

Ugarversek

1. Az ugarversek közös jellemzői

- a magyar irodalomban hagyománya van a tájat ábrázoló költeményeknek →
 - irodalmunkban a magyar táj első leírója Janus Pannonius
 - Balassi Bálint számára ez a táj a végvári harcok színtere
 - Petőfi az alföldet kedvelte, amelyet a hazaszeretettel, saját gerinccességével, egyenességével azonosított
- Ady a táj bemutatásához is újszerűen közelít → nála a magyar táj ugar
- Az ugar történelmi fogalom, bevetetlen, műveletlen, pihentetett földterületet jelent
- Ady ezt a központi szimbólumot alkalmazza tájverseiben
- Nem is valódi tájversek ezek, hanem a lírai én és a külvilág szembenállását leíró alkotások
- A magyar ugar mozdulatlanságával, maradiságával szemben az újító költő a változás vágyát képviseli → aminek kevés a lehetősége
- A versek közös jellemzője, hogy a konkrét tájleírás csak kiindulópont, a filozófiai gondolatok kifejtéséhez
- Ilyen versek pl.: A magyar Ugaron, A Tisza-parton

Hallgassátok meg a verset! <https://www.youtube.com/watch?v=UsKKMjdJ4LI>

1. A magyar Ugaron (1906)

Keletkezése

- 1905-ben írta a verset Ady, az Új versek c. kötetben jelent meg
- az ugarversek közé tartozik, tájleíró költemény
- ebben a versben mutatja be igazán a költő, hogy mit is jelent műveiben az ugar szimbólum

Cím értelmezése

- megjelöli a vers témáját, illetve a központi szimbólumot → nagy kezdőbetű is jelzi
- tájverset ígér a cím, pedig valójában inkább filozófiai vers

Műfaja

- elégia, dal (fogalmak!)

Gondolatmenete

- A versben központi kifejezés az Ugar
- Erre utal az is, hogy a költő nagybetűvel írja, szimbólumként használja
- A cím talán egy tájleíró verset ígérne, a mű azonban nem tájleírás, a valós, reális vidék mellett egy belső, látomás-helyszínen is járunk
- 1-2. vsz. E/1-ben a lírai alany a cselekvő, az igék jelzik → *lehajlok, gázolok, ismerem*. Több utalás is jelzi, hogy ez a vidék az ősi múlt, a hagyományok színhelye
- 3-4. vsz. A harmadik versszaktól az Ugar válik cselekvővé → *vad indák gyűrűznek körül, a dudva, a muhar, a gaz lehúz*
- Ezen a tájon nincsen helye a virágnak, az érzékeny művész sorsa az aláhullás, beolvadás
- a költőt keserűség, tehetetlen düh feszíti
- A versnek lefelé ívelő perspektívája van

Hallgassátok meg a verset! <https://www.youtube.com/watch?v=rUeCM3d6tu0>

2. A Tisza-parton (1905)

Keletkezése

- 1905-ben írta, az Új versek c. kötetben jelent meg
- Az ugarversek közé tartozik, emellett a művészi kibontakozás két lehetőségét is bemutatja

Cím értelmezése

- a cím tájverset ígér, témamegjelölőnek gondolja az olvasó
- azonban feszültségkeltő módon éppen a klasszikus tájversek hagyományának lebontása a célja

Műfaja

- dal, értékszembesítő költemény → **Olyan vers, amely két ellentétes értéket, minőséget állít szembe egymással.**

Gondolatmenete

- A romantika korában divatos témát újít fel: elvagyódás a mesés keletre
- A 2 versszak ellentétes értékszerkezetet ütköztet, szervezőelve az ellentét
- Az *első versszakban* a távoli Gangesz a művészetek igazi hazája, mindezt egzotikus hangulat, pozitív értékrend fejezi ki. „*Hol álmodoztam déli verőn, / A szívem egy nagy harangvirág...*”
- A *második versszakban* a Tisza-part az itthoni környezet bemutatása, rövid tömör metaforák jelzik az elmaradottságot
- A felsorolás pergővé teszi a mondanivalót → ez is a vadságot fejezi ki
- Az álom-bakó kifejezés **neologizmus**, jelentése: álom-gyilkosok
- Olyan hely ez, ahol az ember álmait is megölik.

Magyarságversek

„*Pimasz, szép arccal látszik, hogy akar, / De közben búsan lekönnyököl, / Nyög, sír, ez az én fajtám, / a magyar.*” (Ady: Pimasz, szép arccal [1910])

1. A ciklus jellemzői

- Adynak 120 verse kapcsolódik közvetlenül ehhez a motívumkörhöz
- Átéli a magyarság sorsát, azonosulás, felelősségvállalás jellemző
- Emellett ostromozza a magyarságot elmaradottságáért, gyávaságáért; nem ért egyet a tunyasággal, megalkuvással
- Fenti magtartása miatt nevezték sokan Adyt nemzetietlennek, hazaárulónak.
- A magyar irodalomban hagyománya van a nemzethalál gondolatával foglalkozó, a nemzet sorsáért aggódó költeményeknek. (Kölcsey, Vörösmarty, Berzsenyi) → ezek célja a nemzeti öntudatra ébresztés
- Ady magyarságát az **ostorozó hazaszeretet** jellemzi
- Látja a magyar sors ellentmondásait, a pusztulás lehetőségét
- Emiatti aggodalmában születnek meg ostromozó hazaszeretetének nyomai, a magyarság-versek

Hallgassátok meg a verset! <https://www.youtube.com/watch?v=Jr1sAhctp6w>

2. Nekünk Mohács kell (1908)

Keletkezése

- 1908-ban írta a verset
- Benedek Marcell irodalomtörténész „fordított himnusz”-nak nevezte, nemzetostorozó, mégis hazaszerető versek példája

Cím értelmezése

- összefoglalja a mű üzenetét, felkelti az olvasó érdeklődését
- utal a magyar nemzet egyik legsúlyosabb tragédiájára, a mohácsi csatavesztésre

Műfaja

- dal, fordított himnusz → Mottója lehetne: Érted haragszom, nem ellened!

Gondolatmenete

- A három versszak három különböző nézőpontból vizsgálja a magyarságot
 - Az **első vsz**-ban a lírai én E/3-ban szól a népről – „Veréshez szokott fajta.”
 - Saját magát kívülállóként jeleníti meg
 - A Himnuszt idézi meg, viszont áldás helyett büntetést kér a nemzetre
 - Kölcseyvel ellentétben nem áldást, szánalmat, hanem versét kér az országra, nemzetre
 - A **második versszakban** a lírai én E/2-ben határozottan jelenti ki: „Én magyarnak születtem!”
 - A korábbi kívülállást azonosulás váltja fel, vállalja a közös szenvedést, sorsot
 - A **harmadik vsz**-ban az azonosulás nyelvtanilag is megtörténik: (T/1) „Ne legyen egy félpercnyi békességünk...”
- A vers megjelenése után komoly visszhangot váltott ki
- Sokan félreértették, Adyt nemzetietlennek tartották
- A versben Ady szándéka a felrázás volt, szembeszegülni a tunyasággal, változást akart elérni
- Azt is jól látta, hogy saját korában nem alkalmazhatja Kölcsey és Vörösmarty példáját, más eszközöket kell alkalmaznia